

Ekologiczna charakterystyka rozmieszczenia chruścików (*Trichoptera*) Doliny Narwi w okolicach Łomży i Wizny

Ecological characteristics of distribution of caddis larvae in the Narew
River's valley

KATARZYNA PIOTROWSKA¹, STANISŁAW CZACHOROWSKI²

¹ Studencko-Doktoranckie Koło Naukowe Ekologów UWM w Olsztynie

² Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska, UWM w Olsztynie

ABSTRACT: The data analysed come from the research in 1984–2003 year. 66 species of caddis flies were found in wide, low-lying Narew River's valley in northern part of Poland. 8 *Trichoptera* species are entered in Red List of Species. The most fauna similarities was between old river beds and the river. The lowest one was in a helocrene spring.

KEY WORDS: caddis flies, protected area, endangered species, red list.

Stan badań nad chruścikami nizinnej, północnej części Polski jest nadal niezadowolający. Rodzi się silna potrzeba uzupełniania wiedzy o składzie gatunkowym, i strukturze rozmieszczenia chruścików w zbiornikach wodnych dolin dużych rzek nizinnych.

Celem prezentowanych badań jest dokumentacja faunistyczna oraz poznanie charakterystyki ekologicznego rozmieszczenia larw chruścików (*Trichoptera*) w Dolinie Narwi w okolicach Łomży i Wizny, z uwzględnieniem wieloletnich zmian.

Obszar objęty prezentowanymi badaniami wg regionalizacji KONDRACIEGO stanowi zachodnią wysuniętą część Kotliny Biebrzańskiej, wchodząc w skład Niziny Północno-Podlaskiej. O występowaniu chruścików na Podlasiu niewiele jeszcze wiadomo. Region podlaski należy do najslabiej poznanych pod względem fauny *Trichoptera*.

Materiał stanowiący podstawę tego opracowania zebrano w 2003 roku we wszystkich typach wód i środowisk istotnych dla występowania chruścików. Zasadniczą część prób pobrano podczas obozu w lipcu 2003 r. przez uczestników Studencko-Doktoranckiego Koła Ekologów UWM w Olsztynie. Wcześniejsze dane pochodzą z lat 1985–1993.

Analizowany materiał obejmuje 446 larw i imagines *Trichoptera*, obejmującą 40 taksonów, (34 pewnie oznaczono do gatunku) zebranych w roku 2003, oraz 1555 larw należących do 60 różnych taksonów, zebranych w latach 1984–1993.

W roku 2003 wykazano obecność 16 nowych gatunków, których nie stwierdzono wcześniej. Najbogatszą trichopterofaunę stwierdzono w rzekach oraz starorzeczach – po 18 taksonów w każdym, mniej liczną w źródle helokrenowym (7). W zbiorniku okresowym wykazano 5 taksonów.

Wśród wykazanych, osiem gatunków jest odnotowanych w „Czerwonej Liście ...” (SZCZĘSNY 1992): *Ithytrichia lamellaris* (EATON), *Hydropsyche bulgaromanorum* (MALICKY), *Beraea maurus* (CURTIS), *Beraea pullata* (CURTIS), *Limnephilus borealis* (CURTIS), *Limnephilus elegans* (CURTIS), *Ceraclea alboguttata* (HAGEN) oraz *Ceraclea senilis* (BURMAISTER). Jeden gatunek charakterystyczny jest dla Karpat – *Drusus annulatus* (STEPHENS).

W zebranych materiale wystąpiły wszystkie klasy dominacji. Najliczniej reprezentowanymi byli recendenci (42% zebranych okazów). Do recendentów należało 17 gatunków. W kolejnej licznej klasie influentów stanowiącej 22% badanego materiału, wyróżniono 9 gatunków. Klasa domianantów stanowiła 18% okazów zaliczanych do 7 gatunków. Mniejszy udział w materiale przypadł klasie subdominantów – 15% zawierającej 6 gatunków, to jest: *Athripsodes aterrimus* (STEPHENS), *Oxyethira flavicornis* (PICTET), *Anabolia laevis* (ZETTERSTEDT), *Ceraclea* sp., *Limnephilus flavicornis* (FABRICIUS), *Phryganea bipunctata* (RETZIUS). Najmniejszy udział procentowy pobranym materiale charakteryzował klasę eudominantów – 3%, do której należał tylko jeden gatunek – *Leptocerus tineiformis* (CURTIS).

Analizowano podobieństwa faunistyczne pomiędzy faunami rzeki, starorzeczy, zbiorników okresowych, strumieni i źródła (programu BioDiversity). Najbardziej odrębnym faunistycznie okazało się źródło (w ujęciu jakościowym, metoda Jaccarda). Starorzecza i zbiorniki okresowe miały faunę chrząszczów najbardziej podobną (w ujęciu ilościowym, metoda Bray-Curtisa).

Przeprowadzone analizy wskazują na silną integrację trichopterofauny zbiorników wodnych doliny rzeki nizinnej. Czynnikiem integrującym i ułatwiającym migracje mogą być wiosenne wylewy rzeki (łączność hydrologiczna między rzeką, starorzeczami i zbiornikami okresowymi) oraz kolonizowanie zbiorników w stadium imaginalnym. W tym kontekście na funkcjonowanie trichopterofauny wpływ będą miały nie tylko siedliska wodne (istotne dla larw), lecz także zadrzewienia w dolinie (istotne dla diapauzujące imagines).

Prezentowane badania uzupełniają wiedzę na temat rozmieszczenia chrząszczów w profilu podłużnym rzek oraz w profilu poprzecznym doliny dużej rzeki nizinnej.

Teren doliny Narwi objęty badaniami należy do obszarów o wysokim stopniu naturalności. Dlatego koniecznością staje się przyszły monitoring, nie tylko wybranych odcinków dolin rzeki, ale wszystkich wzdłuż całej długości Narwi.

PIŚMIENNICTWO

- SZCZĘSNY B.1992: Chruściki (*Trichoptera*). [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 76-79.